

Eesti Vööd *Eevi Astel*

Ilmamaa, 1998
ISBN 9985-821-49-1

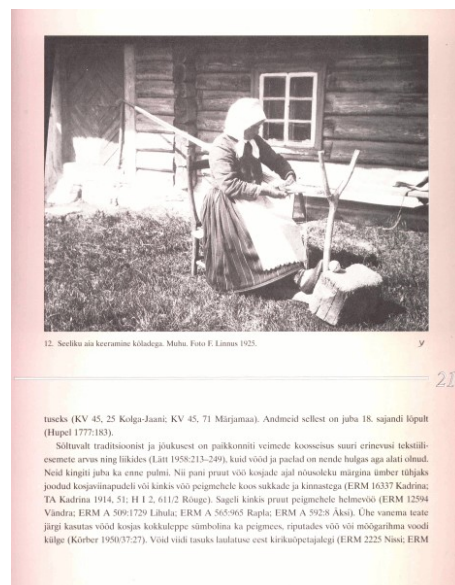
“Eesti vööde” müügiedu on hämmastav. Kultuurifondide abiga välja antud raamat on nii populaarne, et selle trükikordused lähevad ikka ja jälle ülikiiresti kaubaks. Ja seda juba üle 10 aasta järjest. Endale ja kingiks, kohalikud ja turistid, lapsed ja täiskasvanud, meistrid ja teiste tööde imetlejad, rahvariitest huvituvad või mitte – see raamat on saavutanud “*must have*” staatuse. Ka Peter Collingwoodile pakkus see huvi.

Eevi Astel on hariduse poolest ajaloolane-etnograaf. Ta töötab Eesti Rahva Muuseumis 1963. aastast ning 1971. aastast on selle peavarahoidja. Nende aastate jooksul on ta kirjutanud ning aidanud kirjutada mitmeid materjale muuseumi ajaloo ning etnograafilise tekstiili teemadel. Eesti vööde album on publikatsioonidest suurim.

Tegemist on õigupoolest albumi, mitte raamatuga. 263st leheküljest 20 viimast hõivavad lisad – abstraktid inglise ja saksa keeles, bibliograafia, lühendid, piltide register. Lisaks veel alateemasid tutvustavad tekstid – kokku samuti umbes 20 lehekülge. Ja siis pildid, suured, erksavärvilised, kvaliteetsed fotod. Fotograaf Aldo Luud on teinud imehead tööd – piltidel on palju paremini näha vööde struktuuri ja värve, kui originaalidel. Virunuka vöö fragmentide pilt on lausa eriline – sellel saab lõimelõngasid kokku lugeda, samas kui reaalsetel fragmentidel pole kerge isegi erineva värviga laike eristada.

Albumis esindatud vööd on jagatud kaheksasse gruppi materjalide ja valmistamistehnoloogia järgi. Vöödega seotud infole ja nende piltidele eelneb sisukas eessõna, kus on juttu vööde valmistamise ja kandmise traditsioonist. Eessõna on illustreeritud Eesti kaartidega, kus on näidatud konkreetsete vööde levikupiirkonnad, ning piltidega rahvarõivastes inimestest. Samuti on pilte käsitöölisest ja nende töövahenditest – viimastest on põhiliselt esindatud tihvad ja vöömõõgad.

Kõlavöödele on pühendatud esimene ning sugugi mitte mahukaim albumi osa. Lühike tekst annab ülevaadet Eesti arheoloogilistest leidudest ja terminoloogiast erinevates murretes, lisatud on veidi tehnika üldajalugu. Just see viimane osa on nõrk, kuna sisaldab vanu andmeid ning väiteid, mis on juba mõnda aega tagasi ümber lükatud. Piltidelt näeb kahte paremini säilinud arheoloogilist leidu – vöö fragmente Parisseljast ja Virunukast. Virunuka leiu kõrval näeb selle vöö rekonstruktsiooni, mille autoriks soomlanna Barbro Gardberg. Järgnevatel piltidel on 58 vööd, mille valmistamisaeg langeb põhiliselt 18. ja 19. sajandisse. Vööd on grupeeritud geograafilisel põhimõttel, kuid pole arvestatud kronoloogia ega mustritüüpidega. Näiteks üks mustritüüp on esindatud erinevates värvides üle 10

12. Seetiku aia keerramine kõõldega. Muhiu. Foto F. Linnus 1925.

tusels (KV 45, 25 Kolga-Jaani; KV 45, 71 Märjamaa). Andmeid sellest on juba 18. sajandi kiptal (Hägel 1777:183).

Sõltuvalt traditsioonist ja jõukusest on paikkonniti veinide koosseisus suuri erinevusi tekstiiliesemete arvas ning liikides (Lätt 1958:213-249), kuid vööd ja paadid on nende hulgas aga alati olnud. Neid kingiti juba ka enne palmi. Nii panti praati vöö koostele ajal nõuoleku margina sümber tüüjaks joodid kosjainapudeli või kinkis või peigmehele koos-sükale ja kinnataga (ERM 16337 Kadrina; TA Kadrina 1914, 51; H 1.2, 6112 Rõuge). Sageli kinkis praat peigmehele helmesöö (ERM 12594 Väandra; ERM A 509:1729 Lihula; ERM A 565:965 Rapla; ERM A 5928 Äksi). Ühe vanema teate järgi kasutas vööd kosja kokkuleppe sümbolina ka peigmees, riputades vöö või möögarhima soodi külge (Körber 1950:37:27). Vööd viidi tasuta laadustesse eest kirika/petajalegi (ERM 2225 Nissi; ERM

21

korra samas kui mõnda pole üldse näidatud. Üldülevaate Eesti viimase kolme sajandi kõlavöödest aga siiski saab.

Albumi suurim osa on pühendatud kirivöödele. Kuna tegemist on levinuima ja tõenäoliselt ka kõige paremini uuritud vöötüübiga. Piltidele eelneb pikem tekst ajaloost, tehnoloogiast, mustritest ja värvikombinatsioonidest. 90 (!) järgneval leheküljel leiab pilte 413 (!!!) erinevast vööst, suurem osa piltidest on piisavalt suured, et nendelt saab probleemideta mustrit lugeda.

Järgnevad albumiosad räägivad võrkvöödest, telgedel kootud vöödest ning muudest vöövalmistamise viisidest, sh heegeldamisest ja tikkimisest. Nahkvööde alaosas on palju pilte pannaldest ja muudest vööde kaunistustest, mis on kahjuks määratletud vaid geograafiliselt. Viimased albumi osad on pühendatud linnavöödele.

Albumi miinuseks on tehnilise info täielik puudumine – kuid see on eelkõige album, ning oma eesmärki – tutvustada tervet kihti traditsioonilisest tekstiilist – see täidab igati. Silmarõõmu ning inspiratsiooni on lõpmatult.

Julia Christie Amor © 2008